

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ ТА ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

АУДИТ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:

методичні рекомендації для практичних занять здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної форми здобуття вищої освіти

МИКОЛАЇВ

2022

УДК 657.6:336.71

A93

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету протокол № 1 від 30.08.2022 року.

Укладач:

О.І. Мельник – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет

Рецензенти:

Д. В. Калнауз – керуючий Відділенням «Миколаївське» Миколаївської філії ПАТ КБ «ПриватБанк»;

С. В. Сирцева – канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
Навчально-тематичний план дисципліни	5
Модуль 1. Загальні питання банківського аудиту	6
Тема 1. Організація аудиту в банках України	6
Тема 2. Система внутрішнього контролю в банках України	8
Тема 3. Аудиторський звіт	13
Модуль 2. Організація та методика проведення аудиту банківських операцій	14
Тема 4. Аудит касових операцій та безготівкових розрахунків	14
Тема 5. Аудит статутного фонду (капіталу) банку	16
Тема 6. Аудит депозитних операцій та операцій з кредитування юридичних і фізичних осіб	17
Тема 7. Внутрішній аудит доходів, витрат і фінансових результатів діяльності банку	20
Список рекомендованих джерел	24

ВСТУП

У сучасних умовах вітчизняна банківська система є однією з найдинамічніших сфер діяльності. Стрімке зростання обсягів активних операцій, впровадження широкого асортименту нових банківських продуктів, а також поглиблення впливу процесів світового фінансового простору на розвиток банківського сектора об'єктивно спричинюють необхідність створення та вдосконалення дієвої системи контролю за діяльністю банків. За цих умов раціонально побудована система аудиту сприяє безпеці інвестицій акціонерів і активів банку, підвищенню ефективності та дієвості банківських операцій, допомагає гарантувати надійність внутрішньої і зовнішньої звітності та сприяє дотриманню законодавчо-нормативних актів.

Водночас створення такої системи є достатньо складним завданням і вимагає вирішення низки проблемних питань, що потребує фахівців, які б володіли механізмами та методами аудиту банків і спрямували свої знання на її вдосконалення з урахуванням інтеграції вітчизняної банківської системи у світовий фінансовий простір.

Метою методичних рекомендацій є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних аспектів особливостей аудиту банків України та здобуття практичних навиків щодо методики аудиту основних банківських операцій.

Завдання: вивчення теоретичних основ банківського аудиту; набуття необхідних знань та практичних навичок щодо використання результатів аудиторської перевірки у процесі прийняття управлінських рішень в управлінні банком, організації взаємодії аудиторів та менеджерів різних рівнів управління банківських структур.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Аудит банківської діяльності	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальні питання банківського аудиту	Тема 1 Організація аудиту в банках України
		Тема 2 Система внутрішнього контролю в банках України
		Тема 3 Аудиторський звіт
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Організація та методика проведення аудиту банківських операцій	Тема 4 Аудит касових операцій та безготівкових розрахунків
		Тема 5 Аудит статутного фонду (капіталу) банку
		Тема 6 Аудит депозитних операцій та операцій з кредитування юридичних і фізичних осіб
		Тема 7 Внутрішній аудит доходів, витрат і фінансових результатів діяльності банку

ТЕМА 1. ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Мета заняття: розглянути роль та засвоїти особливості організації аудиту в банках України, а також законодавчо-нормативне забезпечення аудиту банківської діяльності.

Завдання 1. Охарактеризуйте основні законодавчо-нормативні акти, що регламентують особливості аудиту банківської діяльності (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 Законодавчо-нормативне забезпечення аудиту банківської діяльності

Нормативно-правовий документ	Основні питання, що регламентує
Закон України «Про аудиторську діяльність»	
Закон України «Про банки і банківську діяльність»	
Закон України «Про Національний банк України»	
Постанова Правління НБУ від 9 вересня 2003 р. № 389 «Про затвердження Положення про порядок подання банками до Національного банку України звіту аудитора за результатами щорічної перевірки фінансової звітності»	
Постанова Правління НБУ від 17 листопада 2011 р. № 410 «Про затвердження Положення про порядок ведення Реєстру аудиторських фірм, які мають право на проведення аудиторських перевірок банків»	
Постанова Правління НБУ від 29 грудня 2014 р. № 867 «Про затвердження Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України»	
Постанова Правління НБУ від 06 квітня 2015 р. № 214 «Про затвердження Положення про Комітет з питань аудиту банків України»	
Постанова Правління НБУ від 10 травня 2016 р. № 311 «Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України»	
Міжнародні стандарти аудиту	
.....	
.....	

Завдання 2. Вивчивши зміст МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту», надайте визначення таким термінам:

Термін	Визначення
Аудиторські докази	
Аудиторський ризик	
Ризик невиявлення	
Історична фінансова інформація	
Викривлення	
Професійне судження	
Професійний скептицизм	
Обґрунтована впевненість	
Ризик суттєвого викривлення, в т.ч.:	
- невід'ємний ризик	
- ризик контролю	

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте роль та завдання аудиту банківської діяльності.
2. Охарактеризуйте законодавчо-нормативне забезпечення аудиту банківської діяльності в Україні.
3. Визначте особливості організації зовнішнього аудиту в банках України.
4. Ким затверджується порядок сертифікації аудиторів, які здійснюватимуть аудит банків? Розкрийте основні умови.
5. Розкрийте основні аспекти зовнішнього аудиту НБУ.

ТЕМА 2. СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Мета заняття: засвоїти елементи системи внутрішнього контролю в банках України, роль та особливості проведення внутрішнього аудиту.

Завдання 1. У табл. 2.1 необхідно узгодити наведені терміни з відповідними їм визначеннями.

Таблиця 2.1 Основні терміни системи внутрішнього контролю в банках

Терміни	Визначення
1	2
1. Внутрішній контроль	А. Систематичний процес виявлення, ідентифікації, оцінки, моніторингу та контролю ризиків
2. Внутрішній аудит	Б. Сукупність процедур, форм, способів і напрямів контролю, що забезпечує порядок здійснення і досягнення цілей внутрішнього контролю в банку
3. Система внутрішнього контролю	В. Створюється радою банку зі складу її членів, з яких хоча б одна особа має практичний досвід у сфері аудиту, фінансової звітності та бухгалтерського обліку, для забезпечення контролю за впровадженням адекватної системи внутрішнього контролю, формуванням політик внутрішнього аудиту, бухгалтерського обліку та фінансової звітності, проведенням зовнішнього аудиту
4. Внутрішній аудитор	Г. Незалежна, об'єктивна діяльність з надання впевненості та консультативних послуг щодо оцінки систем та процесів банку, що має приносити користь банку та покращувати його діяльність
5. Зовнішній аудитор	Д. Ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, матимуть негативний вплив на капітал та/або надходження банку
6. Підрозділ внутрішнього аудиту	Е. Дотримання банком законодавчих актів, ринкових стандартів, а також стандартів та внутрішніх документів банку, у тому числі процедур
7. Аудиторський комітет	Є. Особа, яка уповноважена виконувати функції внутрішнього аудиту банку
8. Стандарти внутрішнього аудиту	Ж. Ризик юридичних санкцій, фінансових збитків або втрати репутації внаслідок невиконання банком законодавчих актів, ринкових стандартів, а також стандартів та внутрішніх документів банку, у тому числі процедур
9. Внутрішні документи банку	З. Багаторівневий комплекс організаційних заходів банку, програмних і технічних засобів, що забезпечують захист інформації від випадкових і навмисних загроз, у результаті реалізації яких можливе порушення сервісів безпеки: доступності, цілісності, конфіденційності та спостережності

Продовження таблиці 2.1

10. Інформаційна безпека	И. Незалежна аудиторська фірма, що відповідно до законодавства України, у тому числі нормативно-правових актів Національного банку України, норм і стандартів аудиту, затверджених згідно з міжнародними стандартами аудиту та етики, здійснює перевірку фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності банку
11. Ризик	І. Заходи (процедури) банку, спрямовані на забезпечення ефективності та результативності здійснення операцій банку, ефективності управління активами і пасивами, ризиками, забезпечення повноти, своєчасності та достовірності ведення бухгалтерського обліку та складання і надання фінансової, статистичної, управлінської, податкової та іншої звітності, запобігання шахрайству, комплаєнс тощо
12. Управління ризиками	К. Структурний підрозділ банку/банківської групи, що забезпечує виконання функцій внутрішнього аудиту
13. Комплаєнс	Л. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту, що прийняті Радою з Міжнародних Стандартів внутрішнього аудиту, схвалені Наглядовою Радою Професійної Практики та визначають загальні принципи (процедури), яких у своїй діяльності має дотримуватись підрозділ внутрішнього аудиту під час виконання своїх функцій
14. Комплаєнс-ризик	М. Положення, інструкції, методики, правила, розпорядження, рішення, накази, посадові інструкції, опис процедур та операційних процесів, інші документи, що регламентують діяльність банку, у тому числі порядок здійснення внутрішнього контролю в банку

Завдання 2. У посадовій інструкції внутрішнього аудитора банку є таке формування: «Аудитор банку є спеціалістом, який проводить внутрішній аудит з питань дотримання і виконання чинного законодавства України, нормативних актів Національного банку України, правильності проведення операцій, стану обліку і достовірності звітності в банку та його структурних підрозділів».

Необхідно надати відповіді на такі питання:

1. Чи можна вважати таке визначення повним?
2. Якими нормативними документами регламентується діяльність внутрішніх аудиторів банку?
3. Чи всі важливі аспекти діяльності внутрішнього аудитора знайшли відображення у цьому визначенні?

Завдання 3. Відповідно до підпункту 3 пункту 34 розділу VII Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України (Постанова Правління

НБУ від 10 травня 2016 р. № 311) необхідно скласти Звіт про роботу підрозділу внутрішнього аудиту (на основі даних банку – за вибором здобувача вищої освіти).

Звіт про роботу підрозділу внутрішнього аудиту

(назва банку)
на «   »   20   року

№ з/п	Зміст запиту або назва показника	Відповідь на запитання або значення показника
1	2	3
1	Наявність внутрішніх положень, які регулюють діяльність підрозділу внутрішнього аудиту банку, у тому числі положення про внутрішній аудит банку (так чи ні). Якщо так, надати їх назву та зазначити дату (число, місяць, рік) та номер рішення ради / аудиторського комітету (у разі наявності) банку про затвердження відповідних документів	
2	У підтвердження організаційної незалежності направити документи, якими така незалежність забезпечена (у разі внесення до них змін протягом звітної періоду) (зазначити дату їх направлення до Національного банку України)	
3	Інформація про керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку: прізвище, ім'я та по батькові керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку; дата (число, місяць, рік) та номер рішення ради / аудиторського комітету банку (у разі його створення) про затвердження його кандидатури на посаду керівника; дата (число, місяць, рік) та номер рішення Комітету з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем ¹ про погодження керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку	
4	Штатна та фактична чисельність працівників підрозділу внутрішнього аудиту банку. Перелік посад інших осіб, залучених для виконання функцій внутрішнього аудиту (у разі їх залучення), із наданням підтвердних документів щодо їх залучення, зокрема тих, у яких зазначено підстави необхідності такого залучення	
5	Наявність у структурі підрозділу внутрішнього аудиту банку підрозділу (внутрішнього аудитора): відповідального за перевірку питань інформаційних технологій банку та системи управління інформаційною безпекою; відповідального за запобігання шахрайським діям у банку (так чи ні)	
6	Загальна кількість відокремлених підрозділів банку, у тому числі його філій	
7	Загальна кількість та найменування учасників консолідованої групи банку/ учасників банківської групи / групи материнської компанії на території України та поза її межами, які підлягають внутрішньому аудиту (окремо зазначити компанії, у яких функція внутрішнього аудиту передбачена згідно зі штатним розкладом та виконується на практиці, і компанії, у яких - внутрішнім аудитом банку)	

8	Кількість проведених аудиторських перевірок протягом звітного періоду: у відокремлених підрозділах банку; у компаніях, які входять до консолідованої групи банку / банківської групи; у компаніях, які входять до групи материнської компанії	
9	Кількість перевірок, що проведено протягом звітного періоду відповідно до вимог законодавства України, у тому числі щодо: запобігання використанню банківської системи для легалізації кримінальних доходів / фінансування тероризму; відповідності системи управління інформаційною безпекою; відповідності плану заходів на випадок виникнення непередбачених обставин	
10	Кількість проведених аудиторських перевірок (аудиту) та з яких питань, що підлягали обов'язковому проведенню згідно з вимогами материнської компанії (у разі її наявності)	
11	Перелік перевірок проведених / у процесі проведення протягом звітного періоду [зазначити таке: номер звіту, тему/назву перевірки, дату проведення (початок та кінець), зазначити планова чи позапланова, якщо останнє, то ким було ініційовано]	За формою, наведеною в таблиці 1
12	Найбільш ризикові питання за оцінкою керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку, що висвітлені у звітах протягом звітного періоду [надати короткий опис проблеми (недоліків), зазначити ризики, на які наражається банк, та рекомендації, які надав підрозділ внутрішнього аудиту банку із посиланням на номер та назву звіту]	За формою, наведеною в таблиці 2
13	Чи автоматизовано процес внутрішнього аудиту (так чи ні)? Якщо так, то зазначити рівень автоматизації та програмне забезпечення, яке використовується	
14	Чи проводилась незалежна зовнішня оцінка якості роботи внутрішнього аудиту згідно з вимогами Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту (так чи ні)? Якщо так, то надати висновок зовнішнього оцінювача	
15	Інформація (висновки) про стан реалізації радою (аудиторським комітетом у разі його створення), правлінням та керівниками структурних підрозділів банку рекомендацій (пропозицій) за результатами внутрішнього аудиту у звітному періоді. Така інформація (висновки), зокрема, має включати статистику щодо кількості перевірених звітів та рекомендацій (пропозицій), позитивні зрушення за результатами усунення найбільш вагомих порушень та недоліків у діяльності банку та причини, у разі їх невиконання [зазначити, з яких питань рекомендації (пропозиції), що мали/мають найбільш матеріальний вплив та системний характер, виконані та з яких не виконані]	
16	Інформація ² щодо розгляду радою банку звіту про виконання річного плану проведення аудиторських перевірок (аудиту) банку із підтвердженням щодо організаційної незалежності підрозділу внутрішнього аудиту банку (зазначити дату надання відповідного звіту до ради банку та прийняте нею рішення щодо цього звіту)	

¹ Інформація також надається в разі погодження керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку, що було здійснено Комісією Національного банку України з питань нагляду та

регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайта) платіжних систем (Комісією Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків або Комісією з питань нагляду та регулювання діяльності банків при територіальному управлінні Національного банку України).

² Інформація надається у звіті про роботу підрозділу внутрішнього аудиту банку за перше півріччя звітнього року.

Таблиця 1. Перелік проведених / у процесі проведення перевірок протягом звітнього періоду (рядок 11 додатка до Положення)

Номер та назва аудиторського звіту ³	Процеси та ризики, які підлягали аудиторській перевірці (аудиту)	Дата проведення аудиторської перевірки (аудиту) (початок та кінець)	Вид аудиторської перевірки (аудиту) (планова чи позапланова)
1	2	3	4

³ Додатково зазначити найменування суб'єкта перевірки, якщо таке не зазначено в назві аудиторського звіту.

Таблиця 2. Найбільш ризикові питання, що були висвітлені в аудиторських звітах протягом звітнього періоду (рядок 12 додатка до Положення)

Номер та назва аудиторського звіту	Короткий опис проблеми (недоліків) у діяльності банку	Ризики, на які наражається банк у разі невирішення проблеми (неусунення недоліків)	Заходи (рекомендації за результатами перевірки підрозділом внутрішнього аудиту)
1	2	3	4

Керівник підрозділу внутрішнього аудиту банку (посада)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

«__» _____ 20__ року

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте роль внутрішнього аудиту у здійсненні контролю за банківськими установами.
2. Що має включати система внутрішнього контролю банку для забезпечення ефективності її функціонування?
3. Перелічіть суб'єкти системи внутрішнього контролю банку.
4. Які функції виконує підрозділ внутрішнього аудиту банку?
5. Назвіть основні етапи проведення внутрішнього аудиту в банках.
6. В чому полягають особливості контролю за діяльністю підрозділу внутрішнього аудиту банку?

ТЕМА 3. АУДИТОРСЬКИЙ ЗВІТ

Мета заняття: засвоїти особливості аудиту стану бухгалтерського обліку та звітності банку, а також порядок складання аудиторського висновку.

Завдання 1. Охарактеризуйте основні елементи звіту аудитора відповідно до МСА 700 «Формування думки та складання звіту щодо фінансової звітності».

Таблиця 6.1 Основні елементи звіту аудитора

Елементи звіту	Характеристика
Заголовок	
Адресат	
Вступний параграф	
Відповідальність управлінського персоналу за фінансову звітність	
Відповідальність аудитора	
Думка аудитора	
Підпис аудитора	
Дата звіту аудитора	
Адреса аудитора	

Завдання 2. Відповідно до МСА 705 «Модифікація думки у звіті незалежного аудитора» аудитор модифікує думку в звіті аудитора в разі, якщо він:

1) на основі отриманих аудиторських доказів доходить висновку, що фінансова звітність у цілому містить суттєві викривлення;

або

2) не має можливості отримати прийнятні аудиторські докази в достатньому обсязі, щоб дійти висновку, що фінансова звітність у цілому не містить суттєвих викривлень.

Охарактеризуйте типи модифікації думки аудитора (табл. 6.2).

Таблиця 6.2 Визначення типу модифікації думки аудитора

Тип модифікації	Випадки застосування
Думка із застереженням	
Негативна думка	
Відмова від висловлення думки	

Питання для самоконтролю:

1. Завдання аудиту стану бухгалтерського обліку та звітності
2. Основні етапи аудиту стану бухгалтерського обліку та звітності.
3. Перевірка стану організації бухгалтерського обліку в банку.
4. Аудиторський висновок, його зміст і порядок складання.
5. Форма та зміст звіту аудитора при висловленні модифікованої думки.

ТЕМА 4. АУДИТ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Мета заняття: засвоїти послідовність та особливості проведення аудиту касових операцій та безготівкових розрахунків в банках.

Завдання 1. Під час проведення перевірки щодо виконання нормативних вимог Національного банку України та внутрішніх нормативних документів банку з оформлення касових документів виявлено, що на заяві на переказ готівки виправлено номер рахунку. Надайте відповіді на такі питання:

1. Чи мав право касир прийняти документ з виправленими реквізитами?
2. Чи допускаються виправлення в касових документах?
3. В якому нормативному документі описано порядок заповнення реквізитів касових документів.

Завдання 2. Під час проведення перевірки щодо виконання вимог нормативних документів Національного банку України виявлено, що під час отримання зразків банкнот від Національного банку України вони не були оприбутковані на позабалансовий рахунок та банком не відправлено письмове зобов'язання, щодо забезпечення ними схоронності зразків. Назвіть, яким нормативним документом обумовлено оприбуткування зразків банкнот? В якій кількості примірників оформлюється зобов'язання та їх призначення?

Завдання 3. Під час вибіркового аудиту оформлення розрахункових документів встановлено, що платіжне доручення оформлено в довільній формі. Надайте відповіді на такі питання:

1. Чи можливе оформлення платіжного доручення в довільній формі?
2. Назвіть, якими нормативними документами це обумовлено?
3. Охарактеризуйте порядок застосування платіжних доручень в Україні.

Завдання 4. Аудитор при перевірці виконання вимог нормативних документів за безготівковими розрахунками встановив, що на платіжному дорученні ПП «Едельвейс» відсутній перший підпис та печатка.

Необхідно з'ясувати:

1. Вимоги якого нормативного документа порушено?
2. Чи виникає ризик штрафних санкцій і на підставі якого нормативного документа?

Питання для самоконтролю:

1. Основні завдання аудиту касових операцій банку
2. Програма аудиту касових операцій
3. Основні завдання аудиту безготівкових розрахунків
4. Програма аудиту безготівкових розрахунків
5. Особливості перевірки поточних рахунків клієнтів

ТЕМА 5. АУДИТ СТАТУТНОГО ФОНДУ (КАПІТАЛУ) БАНКУ

Мета заняття: засвоїти послідовність та особливості проведення аудиту статутного фонду (капіталу) банку.

Завдання 1. У банку «Авангард» розмір регулятивного капіталу складає 310 млн гривень.

Надайте відповіді на такі питання:

1. Яку роль відіграє капітал у діяльності банку? Охарактеризуйте види капіталу банку.
2. Який його обсяг має бути наявним на момент реєстрації банку?
3. Які мають бути джерела формування статутного капіталу банку?

Завдання 2. Напрями внутрішнього аудиту управління капіталом банку включають: складові власного капіталу банку; оцінювання вартості власного капіталу банку; визначення достатності капіталу банку; процес управління капіталом банку. Охарактеризуйте методи оцінювання вартості та визначення достатності капіталу банку:

№ п/п	Методи	Характеристика
Оцінювання вартості власного капіталу банку		
1	Метод балансової вартості	
2	Метод справедливої вартості	
3	Метод регулювальних бухгалтерських процедур	
Визначення достатності капіталу банку		

1	Метод левериджу	
2	Метод порівняльного аналізу показників	
3	Метод експертних оцінок	
4	Дотримання економічних нормативів капіталу банку	

Питання для самоконтролю:

1. Завдання та програма аудиту обліку капіталу банку.
2. Аудит управління власним капіталом банку.
3. Завдання та програма аудиту обліку доходів банку.
4. Завдання та програма аудиту обліку витрат банку.
5. Перевірка дотримання встановлених правил визначення доходів та витрат за категоріями.

ТЕМА 6. АУДИТ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ОПЕРАЦІЙ З КРЕДИТУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ І ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Мета заняття: засвоїти послідовність та особливості проведення аудиту депозитних операцій та операцій з кредитування юридичних і фізичних осіб.

Завдання 1. Клієнт – фізична особа звернувся до банку «Промінь» із заявою про повернення його строкового вкладу. Надайте відповіді на такі

питання:

1. Чи має право клієнт на дострокове розірвання строкової депозитної угоди?
2. Яким нормативним документом обумовлено такі дії клієнта?

Завдання 2. Між клієнтом Остапенком М.С. та банком «Промінь» укладено письмову угоду щодо відкриття вкладного (депозитного) рахунку.

Надайте відповіді на такі питання:

1. Чи обов'язково укладати письмову угоду?
2. Які документи повинен клієнт подати до банку для відкриття вкладного (депозитного) рахунку;
3. На основі яких нормативних документів будуть вчинені вищезазначені дії?

Завдання 3. 1 березня юридична особа – клієнт банку відкрила строковий депозит в сумі 50 000,00 грн терміном на 6 місяців під 14% річних. Умовами депозитного договору сплата відсотків передбачена при закритті депозиту.

15 травня клієнт достроково закрит депозитний рахунок. Умовами депозитного договору було передбачено загальне зниження депозитної ставки до 11% за дострокове закриття депозиту. Метод нарахування відсотків «факт/факт».

Відобразити наведену ситуацію на бухгалтерських рахунках. Вказати по кожній операції відповідний первинний документ.

Завдання 4. Банк «Мрія» відкрив депозитний рахунок ТОВ «Авангард» на суму 750 000,00 гривень. Надайте відповіді на такі питання:

1. Якими нормативними документами керується банківська установа при відкритті депозитних рахунків юридичним особам?
2. Чи має банк повідомити податкову інспекцію про відкриття депозитного рахунку?
3. Охарактеризуйте зміст депозитної справи юридичної особи.

Завдання 5. Петров І.Д. вирішив у банку «Мрія» відкрити депозитний рахунок на суму 2500,00 доларів США. Рахунок було відкрито.

Надайте відповіді на такі питання:

1. Які документи повинен перевірити аудитор для визначення правомірності відкриття даного рахунку?
2. Якими нормативними документами керується аудитор при перевірці питань відкриття депозитних рахунків в іноземній валюті?

Завдання 6. При перевірці кредитної справи встановлено, що між банком «Мрія» та ПАТ «Полісся» укладено угоду про заставне майно на суму 1,8 млн грн, але договір про його страхування відсутній.

Надайте відповіді на такі питання:

1. Які дії аудитора у цьому випадку та які рекомендації він повинен надати керівнику кредитного підрозділу?
2. Що має входити до кредитної справи юридичної особи?

Завдання 7. Під час перевірки кредитної справи фізичної особи Демиденка М. І. виявлено, що в ній відсутній детальний розпис сукупної вартості кредиту. Назвіть, вимоги якого нормативного документа були порушені? Які додаткові вимоги повинні бути відображені в кредитному договорі щодо строковості погашення кредиту?

Завдання 8. 1 жовтня юридична особа ТОВ «Промінь» одержала позику в банку «Мрія» на суму 360 000,00 грн під 26% річних терміном на 6 місяців. Предмет кредитування: поповнення обігових коштів згідно з договором.

Сплата нарахованих відсотків здійснюється до 5 числа місяця наступний за звітним. Основний борг погашається в кінці строку дії кредитної угоди. Позичальник має право на дострокове погашення кредиту (основного боргу)

3 листопада клієнт перерахував банку 7500,00 грн на погашення

нарахованих відсотків по позиці за жовтень. 10 грудня на погашення кредитної заборгованості позичальником перераховано 73 000,00 гривень. Остаточний розрахунок по позиці було здійснено клієнтом своєчасно.

Розглянути наведену ситуацію в бухгалтерських проводках, застосувавши метод нарахування відсотків «Факт/360». Вказати по кожній операції відповідний первинний документ.

Питання для самоконтролю:

1. Завдання та програма аудиту депозитних операцій в банку.
2. Завдання та програма аудиту кредитних операцій в банку.
3. Аудит організації робочого процесу депозитного та кредитного відділів.
4. Перевірка обліку операцій з кредитування юридичних та фізичних осіб.
5. Перевірка правильності визнання і списання безнадійної заборгованості за кредитами.

ТЕМА 7. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Мета заняття: засвоїти послідовність та особливості проведення аудиту доходів, витрат та фінансових результатів діяльності банку.

Завдання 1. Скласти програму аудиту доходів банку (табл. 7.1).

Таблиця 7.1 Програма аудиту доходів банку

№ з/п	Об'єкт аудиту	Перелік аудиторських процедур

Завдання 2. Скласти програму аудиту витрат банку (табл. 7.2).

Таблиця 7.2 Програма аудиту витрат банку

№ з/п	Об'єкт аудиту	Перелік аудиторських процедур

Тестові завдання:

1. Оберіть невірне твердження серед варіантів відповідей?

- а) банк не відображає в бухгалтерському обліку договірний актив або договірне зобов'язання в разі виконання певних зобов'язань за договором залежно від співвідношення між виконаними зобов'язаннями за договором та платежами покупця.
- б) банк є принципалом, якщо він контролює передбачені договором активи/послуги до їх передавання/надання покупцю.
- в) банк з урахуванням принципу обачності не визнає в бухгалтерському обліку умовні активи та компенсацію, яка очікується від третіх осіб, як повне чи часткове відшкодування суми понесених банком витрат.
- г) банк не визнає забезпечення для майбутніх операційних збитків.

2. Банк для визнання доходу застосовує _____ модель аналізу?

- а) п'ятикрокову.
- б) двокрокову.
- в) однокрокову;
- г) восьмикрокову.

3. Відповідно до Постанови НБУ №17 від 27.02.2018 «Банк _____ в бухгалтерському обліку доходи і витрати майбутніх періодів в іноземній валюті за немонетарними статтями за офіційними курсами гривні до іноземних валют на дату їх виникнення і не переоцінює під час кожної зміни офіційних курсів гривні до іноземних валют до часу їх визнання за відповідними рахунками доходів і витрат класів 6 “Доходи”, 7 “Витрати” Плану рахунків»:

- а) умовне зобов'язання.
- б) зобов'язання;
- в) не відображає;
- г) відображає.

4. Витрати – це .....

- а) зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам;
- б) домовленість між двома або декількома сторонами, яка породжує права та/або зобов'язання;
- в) зобов'язання банку передати активи або послуги покупцю, за які банк отримав компенсацію (або сума компенсації за які підлягає сплаті) від покупця;
- г) право банку на компенсацію в обмін на активи та послуги, що передані покупцю, за умови, що таке право обумовлене не плином часу, а іншими чинниками (наприклад, виконання певних зобов'язань у майбутньому).

5. Договірний актив – це ....:

- а) зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам;
- б) домовленість між двома або декількома сторонами, яка породжує права та/або зобов'язання;
- в) зобов'язання банку передати активи або послуги покупцю, за які банк отримав компенсацію (або сума компенсації за які підлягає сплаті) від покупця;
- г) право банку на компенсацію в обмін на активи та послуги, що передані покупцю, за умови, що таке право обумовлене не плином часу, а іншими чинниками (наприклад, виконання певних зобов'язань у майбутньому).

6. Яким принципом керується банк під час визнання доходів і витрат принципом: відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходів і витрат під час їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів?

- а) відрахування;
- б) нарахування;
- в) контролю;
- г) внутрішнього контролю.

7. Дебіторська заборгованість – це борги компаній, фізичних осіб чи держави перед підприємством?

- а) борги компаній, фізичних осіб чи держави перед підприємством;
- б) винагорода від компаній, фізичних осіб чи держави для підприємства;
- в) варіанти а і б вірні;

г) домовленість між двома або декількома сторонами, яка породжує права та/або зобов'язання.

8. Відповідно до Постанови НБУ №17 від 27.02.2018 «Виконання банком зобов'язання _____ до створення активу, який банк може використовувати для альтернативних цілей, і водночас банк має право на отримання оплати за виконану на теперішній час частину робіт, передбачених договором»?

- а) включає ознайомлення з підрозділами;
- б) виявлення наявних недоліків;
- в) не призводить;
- г) призводить.

9. Основну частину доходу від банківських операцій банк отримує від:

- а) кредитів;
- б) депозитів;
- в) касових операцій;
- г) всі відповіді вірні.

10. Оберіть, що є одним із основних показників, який характеризує фінансову діяльність банківської установи, є базою для майбутнього функціонування банку, тому цей показник потрібно завжди тримати на достатньому рівні, що допоможе банку збільшити свій капітал та залучити новий для покращення якості послуг, впровадження нових технологій для мінімізації витрат?

- а) активи;
- б) витрати;
- в) дохід;
- г) прибуток.

Питання для самоконтролю:

1. Завдання та програма аудиту обліку капіталу банку.
2. Аудит управління власним капіталом банку.
3. Завдання та програма аудиту обліку доходів банку.
4. Завдання та програма аудиту обліку витрат банку.
5. Перевірка дотримання встановлених правил визначення доходів та витрат за категоріями.

Список рекомендованої літератури

1. Інститут внутрішніх аудиторів України : офіційний веб-сайт. URL : <https://iia-ua.org/?tag=iway>.
2. Мельник О. І. Аудит банківської діяльності : метод. реком. для практичних занять здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної форми навчання. Миколаїв : МНАУ, 2017. 24 с.
3. Мельник О. І. Аудит банківської діяльності : опорний конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної форми навчання. Миколаїв : МНАУ, 2017. 50 с.
4. Мельник О. І., Боднар О. А. Запровадження фінансових інновацій у вітчизняній банківській практиці. *Modern Economics*. 2018. № 8. С. 102-111.
5. Мельник О. І., Вrabіє Н. В., Коваленко А.Р., Джосан В.П. Вплив фінансових інновацій на розвиток економіки. *Modern Economics*. 2020. № 19(2020). С. 120-125.
6. Міжнародні стандарти аудиту / М-во фінансів України. URL : <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-auditu>.
7. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти) . URL : <https://na.theiia.org/translations/ PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Ukrainian.pdf>.
8. Міжнародні стандарти фінансової звітності. / М-во фінансів України. URL : <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-finansovoi-zvitnosti>.
9. План рахунків бухгалтерського обліку банків України : постанова Правління НБУ від 11 верес. 2017 р. № 89 (зі змінами та допов.). / Національний банк України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#n26>.
10. Полторак А. С., Баришевська І. В., Мельник О. І., Боднар О. А. Кібернетична безпека банківського сектора в системі фінансової безпеки держави. Сучасні тенденції розвитку фінансово-кредитної системи: теорія та практика : колективна монографія. Київ : Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2019. С.79-83.
11. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258-VIII. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>
12. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07 груд. 2000 р. № 2121-III (зі змінами та допов.) / Верховна Рада України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
13. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : постанова Правління НБУ від 21 січ. 2004 р. № 22 (зі змінами та допов.). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>
14. Про затвердження Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні : постанова Правління НБУ від 25 вересня 2018 р. № 103 /

Національний банк України. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#Text>

15. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів : постанова Правління НБУ від 12 лист. 2003 р. № 492 (зі змінами та допов.). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>
16. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України (зі змінами та допов.): постанова Правління НБУ від 10 трав. 2016 р. № 311. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311500-16#Text>
17. Про затвердження Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах : постанова Правління НБУ від 02 лип. 2019 р. № 88 / Національний банк України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19#Text> .
18. Про затвердження Положення про порядок подання банком до Національного банку України аудиторського звіту за результатами щорічної перевірки фінансової звітності : постанова Правління НБУ від 02 серп. 2018 р. № 90. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0090500-18#Text>
19. Про Національний банк України: Закон України від 20 трав. 1999 р. № 679-XIV. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>.
20. Сарахман О. М., Скаско О. І., Вовчак О. Д., Волкова О. К. Внутрішній аудит у банку : навч. посіб. Київ : УБС НБУ, 2016. 239 с.

Навчальне видання

Мельник Ольга Іванівна

Аудит банківської діяльності

Методичні рекомендації

Формат 60x84 1/8. Ум.друк.арк 1,6

Тираж 20 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.